

σαφῶς ὑπερτριάνκοντα ἀπροκατάληπτοι κριτικά τοῦ διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ κόσμου¹. Κατὰ πόσον δὲ «ἡ ἔλλειψις ἐπιστημονικῆς μεθόδου μειώνει σημαντικώτατα τὴν χρησιμότητα τοῦ βιβλίου» — ὅπως ὁ κριτὴς τῆς Λαογραφίας θέλει νὰ πιστεύσῃ — δύναται νὰ συναχθῆ εὐχερῶς, ὅταν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ βιβλίον ἐτιμῆθη δι' ἐνὸς ἐκ τῶν καλυτέρων βραβείων τῆς παρὰ τῆ Σορβῶνῃ Ἑταιρείας Ἑλληνικῶν σπουδῶν².

BENETIA Λ. ΚΩΤΤΑ

Dr Sitsa Karaiskakis, Das Lehrgedicht Λόγοι διδασκτικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν von Markos Dehphanas 1543. (Λαογραφία τόμ. ΙΑ', σ. 1-66).

Τοῦ ἀνωτέρω διδασκτικοῦ ποιήματος (στίχ. 788), ὅπερ ἐπανεκδίδεται ἤδη ἐπὶ τῇ βάσει κώδικος τοῦ Μονάχου ὑπὸ τῆς ἐκδότιδος, προτάσσονται μακρὰ γερμανιστὶ προλεγόμενα, ἐν οἷς αὕτη πραγματεύεται περὶ τοῦ ὑπ' αὐτῆς χρησιμοποιηθέντος κώδικος, ὡς καὶ περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ, συγκρίνουσα στίχους τοῦ ἐκδιδομένου ποιήματος πρὸς ἄλλα συγγενῆ κείμενα. Μετὰ τὸν πρόλογον καταχωρίζεται κατάλογος τῶν ἔργων, ἅτινα συνεβουλεύθη, ἐν τέλει δὲ τοῦ κειμένου πίναξ τῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι συζητουμένων λέξεων.

Τὸ κείμενον, ὅπερ συνοδεύουν πλούσιαι ἑποσημειώσεις γραμματικά, κριτικά καὶ ἐρμηνευτικά, ἐπίσης γερμανιστί, ἔχει μετὰ προσοχῆς ἐκδοθῆ, καίτοι ὁ ἀναγνώστης θ' ἀπήτει προσοχὴν μεγαλυτέραν ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν καὶ καθόλου τὴν ὀρθογραφίαν πολλῶν λέξεων. Τοῦτο, ἐννοεῖται, δὲν μειώνει τὸν δίκαιον ἔπαινον διὰ τὴν εὐσυνείδητον ἐκδοσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ὀφείλονται χάριτες εἰς τὸν διδάκτορα Καραϊσκάκι.

Καὶ ἔχει μὲν καθόλου ἐπιτύχει κατὰ τὴν ἐκδοσιν ἢ ἐκδότις, διέλαθον ὁμως τὴν προσοχὴν τῆς καὶ τινα, εἰς μερικά δ' ἔξ αὐτῶν ὡς ἐπιτραπῆ νὰ ἐπι-

¹ Τῶν καθηγητῶν Πανεπιστημίου: L. Bréhier *Revue des Etudes anciennes*, Paris, τόμ. 34, 3, σελ. 339 κέ. Ἐπίσης τοῦ ἰδίου, *Journal des Savants* 8, σελ. 249-260. N. Jorga, *Revue historique du sud-est européen*, Bucarest, Juill. - Sept. 1932. G. Cohen, *Nouvelles Littéraires*, 4 Juin 1932, Paris. J. Ebersolt, *Revue des Etudes grecques*, Paris 1932, σελ. 425-426. N. Bănescu, *Revue de l'Est et du Sud-est*, Paris N° 3-4 1933. L. Cataudella, *Athenaeum Pavia*, Janvier 1932. Pierre Waltz, *L'Acropole*, Paris 1932, σελ. 234-237. A. Salac', *Archiv orientální*, Prague, τεύχ. VI, 1, σελ. 311-312. R. Cantarella, prof. Napoli, *Dionysio Siracusa III*, 5-6 1933. R. Draguet, *Revue belge de philosophie et d'histoire* XII 1/2, καὶ ἄλλων.

² Πρβλ. τὰ πρακτικά τῆς ἀπονομῆς τοῦ βραβείου ἐν *Revue des Etudes grecques*, τόμ. 46 (1933).

στήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν διὰ τῶν κατωτέρω ὀλίγων παρατηρήσεών μου.

ὅτι τὸν μοναχὸν υἱὸν καὶ ἀκριβὸν τὸν ἔχω
 στ. 8 **νὰ βάλω στράταν** κι ἀρετὴν βούλομαι καὶ ξετρέχω

Ἄναγνωστέον ἴσως: νὰ βάλω ἔς στράταν... Ὅχι ὀρθῶς, νομίζω, ἐπεξηγεῖ ἡ ἐκδότις ἐν ὑποσημ. «ὅτι βούλομαι νὰ ξετρέχω νὰ βάλω στράταν κι ἀρετὴν εἰς τὸν μοναχὸν υἱὸν τὸν ὅποιον ἔχω», δεχομένη παραλείπειν τῆς προθέσεως εἰς (εἰς τὸν μοναχὸν υἱόν). Καὶ παρελείφθη μὲν πράγματι ἡ πρόθ., ἀλλ', ἀφοῦ λέγομεν καὶ σήμερον «τὸν ἔβαλε σὲ καλὴ στράτα», «μπήκε σὲ καλὸ δρόμο» κ.τ.θ., ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι παρελείφθη αὕτη ἐκ τοῦ νὰ βάλω <ἔς> στράταν κι ἀρετὴν καὶ τοῦτο, διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, δὲν προφέρομεν τὸ διπλοῦν σῖγμα (ς² στράταν), ὅπως ἀκριβῶς ἀναγινώσκεται μὲν ἐν στ. 74 «μέσ' τὰ φυλλοκάρδια σου», δέον ὅμως νὰ μεταγράφῃ: μέσ' ἔς τά. Ἡ προσπάθεια τῆς ἐκδ. νὰ δικαιολογήσῃ τὴν γνώμην της, ὅτι τὸ εἰς παρελήφθη ἐκ τοῦ τὸν μοναχὸν υἱόν, δὲν εὐοδοῦται, ὡς δεικνύουν καὶ τὰ ὑπ' αὐτῆς προσαγόμενα παραδείγματα, δυνάμενα, ὡς ἔχουν, νὰ ἐρμηνευθοῦν.

17 *Λοιπὸν ἡ πρώτη δασκαλιὰ εἰς τὸν θεὸν τὸν κτίστη
 καὶ τοῦ παντὸς δημιουργοῦ νὰ σέβουμαι με πίστι.*

Ὡς γνωστόν, λέγεται, σέβουμαι τινὰ, ὄχι εἰς τινὰ. Ὁ στίχος 17 πρέπει νὰ διορθωθῇ ὡς ἑξῆς:

Λοιπὸν ἡ πρώτη δασκαλιὰ εἶν' τὸν θεὸν τὸν κτίστη

103 *Ὅταν θαρρῆ ὁ παιγνιτῆς καθίσει ἐντυμένος,
 θωρεῖς τον<ε> ὀλόγυμνον καὶ κάθεται ὠργισμένος.*

Τὸ χωρίον νοσεῖ. Νομίζω ὅτι γραπτέον

Ὅταν θαρρῆ ὁ παιγνιτῆς, καθίζει ἐντυμένος,

ὁ δὲ νοῦς ἔχει ὡς ἑξῆς: ὁ παίκτης θαρρῶν καθίζει ἐνδεδυμένος ἵνα παίξῃ, ἀλλ' ἔπειτα, ἔνεκα τῶν ἀπωλειῶν, πλήρης ὀργῆς καὶ ὀλόγυμνος παραμένει. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ ποιητοῦ δὲν εἶναι ὀμαλή, ὅπως καὶ εἰς ἄλλους στίχους φαίνεται.

135 *Δίδο ἀπὸ τὸ ἔχει σου εἰς τοὺς θυλακωμένους
 ἔς αὐτείνους τοὺς ἀμπόρετους καὶ τοὺς ἐλυπημένους.*

Ἡ ἐκδότις τὴν μετοχὴν θυλακωμένους ἀποδίδουσα διὰ τοῦ Bettler ἀνάγει εἰς τὸ παρ' Ἑσυχίω θυλακίζω, ὄχι ὀρθῶς. Τὸ ὀρθὸν ἔχομεν, ἐὰν

ἀναγνώσωμεν φυλακωμένους· οἱ φυλακισμένοι δὲ πράγματι ἦσαν πάντοτε καὶ εἶναι ἔλεεινοὶ καὶ ἄθλιοι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ μέχρις αὐτῶν ἔκτεινει τὰς φροντίδας τῆς ἡ κοινωνικῆς πρόνοια καὶ ἡ φιλανθρωπία.

- 142 ἂν ἔν' γυμνὸς χρειαζόμενος, ἀπτεῖνον νὰ τον ντύσης.
*Ρωμαῖό, ἄλλο γένος κι ἂν εἰπῆς, μόν' χριστιανὸς ἄς ἔναι,
 ὅ,τι κι ἂν δώσης διὰ τὸν Χριστόν, διὰ τὴν ψυχὴν σου ἔναι*

Δέον νὰ στίξωμεν

... ἀπτεῖνον νὰ τὸν ντύσης,
*Ρωμαῖό, ἄλλο γένος κι ἂν εἰπῆς, μόν' χριστιανὸς ἄς ἔναι
 ὅ,τι κι ἂν δώσης...*

- 229 *Τρωῶγε νὰ ζῆς καὶ μηδὲν ζῆς οὐδὲν νὰ τρωῶς σὰν χοῖρος.*

Γράφει: οὐδὲ νὰ τρωῶς (= μηδὲ νὰ τρώγῃς...). Ἡ ἔννοια: νὰ μὴ ζῆς μηδὲ νὰ τρώγῃς ὡς χοῖρος.

- 236 *Νὰ φᾶ, νὰ πιῆ καὶ κοιμηθῆ τινὰς μὲ δίχως κόπους,
 εἰς μὴ τὸν φέρνει ὁ λογισμὸς πολλοὺς διαβόλους τρόπους.*

Γραπτέον ὀρθῶς... <ς> πολλοὺς διαβόλου τρόπους.

Τὸ ς (= εἰς) παρελείφθη, διότι προηγούμενον ἠκούετο τὸ τελικὸν ς τοῦ λογισμὸς διαβόλου τρόποι θὰ ἐσήμαινε τότε διαολιές, ὅπως λέγομεν σήμερον.

- 262 *καὶ τὴν Σωσάνα μὲ τιμὴν αὐτὴν[ην] νὰ τὴν ἀφήσουν*

Ἦτος ὀρθότερον ἀναγνωστέον: αὐτεῖνηνα [τῆ] ν' ἀφήσουν.

- 450 *ὀμπρὸς τὸν κοίταξε καλὰ τὸ πόθεν γεννημένος.*

Ἀνάγνωθι: πόθ' ἔν' γεννημένος. Τὸ πόθ' = πόθε = πόθεν.

- 508 *Ὅμως ἄς σιωπήσωμεν τέτοια πολυλογία(ν),
 διὰτι ἔν' κακὴ καὶ ἂν εἰπῶ θελήσετε ἀτυχία.*

Ἡ ἐκδότις σημειώνει «508 θελήστε = wenn Sie wollen, eine rhetorische Art der Rede»· ἄλλ' εἶναι δυνατὸν ν' ἀποτελῆ ρητορικὸν εἶδος ἀλλόκοτος φράσις, σημαίνουσα: «διότι ἡ πολυλογία εἶναι κακὸν πρᾶγμα καί, ἂν εἰπῶ, ἂν θέλετε ἀτυχία»;

Τὸ χωρίον ἀναγνωστέον ὀρθῶς... κι, ἂν εἰπῶ, θέλ' εἴσται ἀτυχία.

Περὶ τῆς συντάξεως τοῦ θέλω + ἀπαρεμφ. πβ. 460 θέλ' εἶσθαι πάντα μετὰ σέ, 716 θέλ' εἶσθαι πάντας μαλωτά.

556 *Δοιπὸν ἄν τύχη δεύτερον εἰς τὸν ζυγὸν νὰ πέσης,
κάμε κουτάλες δυνατὲς νὰ μὴν τὸ παραθέσης.*

Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰ χωρία
στ. 276 καὶ εἰς τὸν ζυγὸν τῆς γυναικὸς τὸν σφόνδυλα νὰ δέσης
καὶ στ. 482 εἰς τὸν ζυγὸν τῆς γυναικὸς ὀπού' σαι δεδεμένος,
προτείνω νὰ ἀναγνωσθῆ: . . . νὰ μὴν τὸν παραδέσης (ἐννοουμέ-
νου: τὸν ζυγόν).

Ἐν στ. 587 πρέπει νὰ στίξωμεν (ἀντὶ κόμματος)

Ἡ Μέδαια (γρ. Μέδεια) διὰ τὸν Γiasὸν τὸ τί πρᾶγμα ἐποίκε!

674 *Ἰδὲς αὐτεῖνο ἴκαμε αὐτείν' ἢ Ὀλυμπιάδα,
τ' ἀνδρός της κάμνει κέρατα μεγάλα σὰν λαμπάδα.*

Νοητὴ εἶναι ἡ φράσις: πβ. καὶ τὴν φρ. τοῦ κάνει ἀπιστίες. Ἴσως ὁμως ἡ πανελλήνιος σημερινὴ χρῆσις ἐπιβάλλει βελτίωσιν λέγεται δηλ., ὡς γνωστόν, τοῦ βάνει τὰ κέρατα ἢ τοῦ τὰ βάνει, ἥτοι τὰ ἐμπληγνύει τρόπον τινὰ εἰς τὸ μέτωπον, τὰ ἐμφυτεύει (πβ. κέρατα ξεφυτρώνουν, κέρατα θέλουν φυτρῶσει ἐν ὑποσημ. εἰς στίχ. 436). Κατὰ ταῦτα ἴσως ὁ ποιητὴς νὰ ἔγραψε.

τ' ἀνδρός της βάνει κέρατα μεγάλα σὰν λαμπάδα

704 *γυναῖκα μηδὲν θαρρεντῆς, μ' αὐτῆ μηδὲν κοιμᾶσαι.*

Συμβουλὴ «μ' αὐτῆ μηδὲν κοιμᾶσαι» (ἥτοι νὰ μὴ κοιμᾶσαι μὲ γ.) δὲν εἶναι νοητὴ, ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἡ ἔννοια εἶναι: μηδεμίαν ἔχε εἰς γυναῖκα ἐμπιστοσύνην, μηδ' ἄν συγκατακλίνεσαι μετ' αὐτῆς. Ἀναγνωστέον λοιπόν: μηδ' ἄν κοιμᾶσαι.

ΔΗΜ. ΙΩ. ΓΕΩΡΓΑΚΑΣ